

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערב שמחת תורה כ"א תשרי תשס"ז • דף היומי בבלי: סוכה דף מ"א ירושלמי: חלה כ"א

נושאי הדף בעלון:

אחיזת עמודי ספר תורה בשעת
ברכה וקריאת התורה (סוכה מ"א)

נתינת פרחים תלשים למים
בשבת (סוכה מ"ב)

דין יום טוב שני באילת ובזמורה
(סוכה מ"ג)

בענין אם אפשר לברך על מנהג
(סוכה מ"ד)

הקפת אבל את המזבח עם הלולב
בסוכות, ואכל בהקפות שמחת
תורה (סוכה מ"ה)

ברכת תפילין כשחולצין ונכנס לבית
הכסא (סוכה מ"ו)

דין הטועה בתפילת שמיני עצרת
ואמר את יום חג הסוכות הזה
(סוכה מ"ז)

והשבוע ב"היכלי תורה"

מאמר מאלף בענין

טיסת כהן מעל בית קברות

מאת:

הגאון רבי דוב לנדאו שליט"א
ירושלים

לבקשת רבים!

החל מהשבוע הבא יחל אי"ה
להופיע בעלון מדור

"שואל נעניין"

ומשיב נהלכה"

בו יענו רבנים ומו"צים
לשאלותיכם הלכה למעשה
בכל תחומי החיים.

שאלות ניתן להפנות
באמצעות המייל

או בפקס: 03-542 2711

"...ועוסקין בשמחת התורה"

בסוגיית הגמרא (מח, ב) נלמד על ויכוח בין שני מינים, האחד שמו "ששון", השני שמו "שמחה", והם מתווכחים ביניהם מי עדיף ממי, ומביאים פסוקים להצדיק את טענתם.

האדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל בעל השם משמואל הסביר דיון זה בשם אביו הגדול, האבני נזר זצ"ל כך.

שניהם היו כופרים, שכפרו במצוות המעשיות וסברו שתכלית האדם היא שהנפש תרכוש לעצמה מידות טובות. והשאלה היא מה הדרך שתבנה אותם במהירות יתר, כי שמחה מגיעה לאדם בהדרגה, ביישוב דעת. ואילו ששון בא על האדם בפתאומיות. סבר "ששון" שהיות שעל ידי הששון תתרגש הנפש מהפתאומיות, תבוא בעקבותיה השמחה, ביישוב הדעת. "שמחה" אמר שאדרבה, אחרי השמחה שבאה בצורה מסודרת, תתרגל הנפש גם לששון, כי היא תתרגש גם מדבר קל.

האמת היא ששניהם צודקים, כי לכל אחד מעלה שאין בזולתו. בששון שבא בפתאומיות ישנה התרגשות שלא קיימת בשמחה. אבל השמחה שבאה בהדרגה קיימת יותר, לעומת הרגש שילך כלעומת שבא.

אמר להם רבי אבהו שטעותם יסודית. כל עוד הנפש היא במרכז עולמם, הרי היא ככלי ששואבים בו מים, ואם לא ימלאו אותה היא תשאר ריקה, ולא יועילו הששון והשמחה שהיו לה למלא אותה.

זכינו, לומדי הדף היומי, לחוש את שמחת חג הסוכות, לאחר שמילאנו עצמנו בדפי מסכת סוכה. זו שמחה שנבנתה מדף אחד ועוד אחד. מסוגיא ועוד אחת. מעיון בהערות ומביאורים שהצטברו מיום ליום להבנה מלאה יותר של עיקרי הדינים. זה היה ששון שהתפרץ מאליו לאחר שלומדי הדף ידעו להבחין בין סוכה ראויה כהלכה לסוכה שטעונה הידור נוסף. ומתוך שמחה זו עולים מדרגה לשמחתה של תורה, לגמרה של תורה שבכתב. הששון והשמחה של החג מילאו את הנפש במים חיים ממעיני הישועה.

יתן ה' וניטול את הרגשות אלו אל תוך ימי החורף הבאים עלינו לטובה, חורף בו לומדי הדף ממשיכים עליהם את אוירת המועד בהמשך לימוד מסכתות המועדים, ובחיזוק קביעות לימוד התורה.

חורף טוב
הרב דוד לאו
רב העיר מודיעין

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"זכרון פשה" טל': 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י
רשת "היכלי תורה": 03-5422711 פקס: 1599-55-30-55
דוא"ל: tora10@nana.co.il
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל.

קליעה
למטרה
קלוגמן
משרד פרסום

קבלת כל סוגי המודעות

מוסדות משפחתיות, מאורסים

אבל, עיסקיות ועוד

לעיתונות החרדית במחירי העיתון

רח' אור שמח 22, בית שמש
טל: 02-9927777 נייד: 057-3157777

יום שישי כ"א תשרי

סוכה מ"א

יום שב"ק כ"ב תשרי

סוכה מ"ב

נתינת פרחים תלושים למים בשבת

במשנה שנינו שמקבלת אשה את הלולב מיד בעלה ובנה בשבת ומחזירתם למים, ורבי יהודה אומר שבשבת מותר רק להחזיר את הלולב למים וביום טוב מותר גם להוסיף על המים, ובחול המועד מחליפים את המים. וכן נפסק להלכה (או"ח סי' תרנ"א) שמקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים ותוסיף עליו מים אם צריך אבל לא תחליף המים, ובחול המועד מצוה להחליפם כדי שישאר לח והדור.

אך בהל' שבת (או"ח סי' שלו סי"א) כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שמותר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת, ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים. ותמדהו האחרונים על דבריו, שבסוגייתנו מבואר שבשבת אסור ליתן מחדש צמחים תלושים למים ורק אם היו בתחילת השבת במים מותר להחזירם לשם, ואין פסק הרמ"א להתיר להכניס למים בכל גווני (כפות תמרים בסוגייתנו, הגהות רע"א לשו"ע שם ועוד). ויש מהאחרונים שפירשו שבאמת גם הרמ"א אין כוונתו להתיר להכניס למים אלא כשהיו במים בתחילת השבת (תוספת שבת סי' שלו ס"ק כא, חיי אדם כלל יא ס"ג), ויש שהתירו להכניס את הפרחים למים גם לכתחילה (פרי מגדים שם שמחזירים שהרי מכאן נטלוהו היום הוא הדין לכתחילה).

ובשו"ע הרב (שם סי"ח) פירש משנתנו באופן אחר וכתב שצריך ליתור שלא ליתן מים אל כלי כדי להעמידם שם אלא יעמידם במים שהיו בכלי מכבר מפני איסור תיקון כלי, ומה שאמרו במשנה שמחזירים לכלי היינו שיכולים להחזיר רק לכלי שכבר היו בו מים בכניסת השבת וכבר היה מוכן לכך, ואז מותר להכניס לשם את הצמחים גם אם לא היו שם בכניסת השבת, אך אם לא היו המים בכלי כלל אין לתת המים בכלי ולהכניס את הצמחים.

אך באמת כבר נשאל בדבר הרשב"א (בתשובה ח"ד סי' עג), וכתב שרק לענין לולב מבואר במשנתנו שמותר רק להחזירו למים, כיון שמעיקר הדין אסור לטלטלו בשבת כיון שאינו ראוי לשום דבר אלא רק למצותו (ראה או"ח סי' תרנ"א ס"ב), והתירו לטלטלו רק כדי שלא יכמוש, ולכן לא התירו אלא להחזירו ואף לא התירו לטלטלו יותר מכך. אבל ירקות הראויים לאכילה וכן צמחים שאינם מוקצים מותר גם להשקותם בשבת אם הם תלושים כדי שלא יכמוש, גם אם לא היו במים בכניסת השבת. וכחילוק הזה כתב מדעתו בשו"ת פעולת צדיק (ח"ג סי' קב), והוסיף וכתב שראה המנהג בתומן פשוט שאינם חוששים אף למדא שכתב הרמ"א שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים, אלא נותנים אותם במים בשבת ואינם מקפידים כגון ורדים וזנב"ק ושדא"ב ונוטלים אותם ומריחים בהם ומחזירים למים. וכתב שבילדותו שאלו למו"ז והשיב שדברי הרמ"א הם חומרא יתירא והיה מורה ובא להחזיק המנהג, ושכן כתב המהריק"ש בהגהות ערך לחם (סי' שלו) שחומרא יתירא היא, שדווקא בחטים ושעורים וכיוצא בהם אסור לתיתם למים בשבת כיון שאם יעמדו זמן במים הם מצמיחים דבר חדש שלא היה מקודם, מה שאין כן בפרחים ושושנים סגורים שנפתחים לבד ואין שם דבר שלא היה מצוי ואין מי שחושש בארצותינו. אך בכפות תמרים (בסוגייתנו) ואחרונים רבים החמירו שלא להכניס פרחים ושושנים שיכולים להיפתח, וכן הכריע במשנה ברורה (סי' שלו ס"ק נב). ובספר שמירת שבת כהלכתה (עמוד קט) חילק בפרחים בין אם ניצניהם סגורים ועלולים להפתח במים שאז אסור גם להחזירם במים בשבת, לסתם פרחים שמותר להחזירם למים, וכדברי הרמ"א ודלא כמהריק"ש, ואסר גם באלה ליתנם לכתחילה בשבת באגרטל אפילו יש בו מים מערב שבת וכדברי החיי אדם ועוד.

אחיזת עמודי ספר תורה בשעת ברכה וקריאת התורה

כתב בספר המנהיג (הל' שבת סי' כה) שמנהג ספרד הוא שהמברך והקורא בתורה נוטל את הספר בידיו ובחזקו להראות חביבות הספר עליו, והביא סמך לדבר מהמבואר בסוגייתנו, תניא רבי אלעזר בר צדוק אומר, כך היה מנהגן של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו ולולבו בידו, הולך לבית הכנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו, קורא בתורה ונושא את כפיו מניחו על גבי קרקע, הולך לבקר חולים ולנחם אבלים ולולבו בידו, נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו וביד עבדו וביד שלוחו, מאי קא משמע לן להודיעך כמה היו זריזין במצות. וקשה למה היה המברך צריך להניח הלולב מידו ולהניחו על גבי קרקע כשקורא בתורה, ומוכח מכאן שבשעה שקורא בתורה צריך להחזיק את הספר בידיו ולכן לא היה יכול להחזיק את הלולב בידיו.

ובארחות חיים (הל' שני וחמישי אות טו) כתב גם כן שהקורא בתורה צריך לאחוז אותו בידו, וכתב בזה הטעם שהוא להראות כאילו קיבלה עכשיו מהר סיני, והביא מהירושלמי (ואינו לפנינו, וראה ראבי"ה ח"ב עמ' 294 הע' 1) שלמד כן ממה שנאמר (דברים לא כו) לקוח את ספר התורה הזה ומשמע שמראה על ידי ההחזקה שזהו הספר הזה, וכתב עוד שבבראשית רבה (ואינו לפנינו) למדו ממה שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו (יהושע א ח) מלמד שהיה ספר תורה בידו של יהושע שאין לומר הזה אלא למי שתופס החפץ.

וסיים בארחות חיים וכתב שבמדרש מובא שכשסיים יהושע לקרות היו אומרים לו חזק ואמץ, ומכאן יצא המנהג לומר למסיים לקרות התורה בכל פעם חזק. וכתב שכן המנהג בצרפת ובפרובניציה, אבל בספרד אין אומרים אותו אלא בסיום התורה בלבד, והכל הולך אחר המנהג.

והובאו דברי הארחות חיים בבית יוסף (או"ח סי' קלט ד"ה כתב בעל המנהיג), וכן פסק בשו"ע (או"ח סי' קלט סי"א) שהקורא בתורה צריך לאחוז בספר תורה בשעת ברכה, ולא הזכיר בשו"ע מנהג אמירת חזק כיון שאינו מנהג ספרד, אך הרמ"א הביא שסמכו מנהג זה של אחיזת ספר התורה על מה שנאמר ביהושע לא ימוש ספר התורה הזה מפיו חזק ואמץ, ומוזה נהגו לומר למסיים לקרות בתורה בכל פעם חזק. ובזמנינו אין נוהגים באמירת חזק אחר כל קריאה, רק בסיום כל ספר אומרים חזק חזק ונתחזק כמנהג ספרד.

ופשטות דברי הפוסקים היא שצריך להחזיק בעמודי העץ שהם עצי החיים ולא בגוילי ספר התורה עצמו, וכן כתב במשנ"ב (סי' קלט ס"ק לה), אך המקובלים כתבו שיאחו בשעת הברכה בשתי ידיו כריכות התורה על ידי הפסק מפה (ראה ידים פ"ג מ"ד וב"ב ג:), והובאו דבריהם במגן אברהם (שם ס"ק יג), ובספר אבן השם (ח"א עמ' רג-רד) האריך לבאר ענין האחיזה בספר תורה עצמה על פי הסוד. והנה בזמן חז"ל היה העולה לתורה גם הקורא בתורה, וגם לא כל העולים היו מברכים אלא רק הראשון והאחרון (מגילה פ"ד מ"א), ולכן בסוגייתנו הזכר שבשעת הקריאה בתורה היו מניחים את הלולב כדי שיוכלו להחזיק בספר תורה, והכוונה בזה לכל זמן העליה לתורה שכולה היתה קריאה בתורה. אך בזמנינו שהעולה אינו קורא אלא רק מברך, נקט השו"ע על פי לשונות הראשונים שצריך להחזיק את הספר בשעת ברכה, באשר זהו לשון הירושלמי שהביאו הראשונים.

יום ראשון כ"ג תשרי

סוכה מ"ג

דין יום טוב שני באילת וברמלה

בגמרא מבואר שבזמנינו אין נטילת לולב ביום הראשון דוחה שבת, אף שנטילת לולב ביום הראשון היא מן התורה מכל מקום כיון שאין אנו בקיאים בקביעות החודש ואין ברור שהיום שאנו נוהגים בו יום טוב ראשון הוא באמת יום טוב ראשון, לכן אין לולב דוחה בו את השבת. והקשה הריטב"א שבסוגייתנו מבואר שאין אנו בקיאים בקביעות החודש ואילו בביצה (ד:) אמרו שאנו כן בקיאים בקביעות החודש, ותיירץ הריטב"א שמה שאמרו שאין אנו בקיאים בקביעות החודש היינו לפני שקבע הלל את הלוח (לערך בזמנם של אביי ורבא) והיו מקדשים את החודש בארץ ישראל על פי הראיה ושולחים שליחים לבבל, ולכן במקום שלא הגיעו השליחים לא היו בקיאים בקביעות החודש, ומה שאמרו בביצה שאנו כן בקיאים בקביעות החודש היינו אחר שתיקן הלל את הלוח וקידש את כל החדשים מכאן ולהבא על פי כללי הלוח, וכיון שהלוח ידוע לכל הרי אנו בקיאים בקביעות החודש. והקשה הריטב"א לפי זה שאם כן עכשיו אחר שנתקן הלוח על ידי הלל ואנחנו בקיאים בקביעות החודש, היה מן הדין שניטול לולב ביום הראשון שחל להיות בשבת על פי המבואר בסוגייתנו. ותיירץ הריטב"א שכשקבעו הלל ובית דין חשבון זה קבעוהו על מנת כן שננהג בענין המועדות כמנהג אבותינו לעשות שני ימים בחו"ל כמו שהיו נוהגים אבותינו שלא היו יודעים בקביעות החודש, מחשש שמא יחזור הדבר ויתקלקל על ידי שמד וישכחו סדר הלוח, ולא נתכוונו הלל ובית דין אלא שיהא לנו מועדות על פי בית דין כמצות תורה אבל שננהג בהם כמנהג אבותינו, ואנו אין לנו אלא כמו שקבעו וגזרו הם, מעתה הרי אנו בעיקר המעשה כאילו אין אנו יודעים בקביעות החודש ואין הלולב דוחה שבת. וכיון שבתקנת הלל הדבר תלוי, קבעו את הדבר בכל מקום לפי מה שבזמנם היו השליחים מגיעים לרוב מקום זה, ואין מדקדקים בדבר לראות אם הגיעו שלוחים לאותו מקום בדיוק אלא הולכים על פי הרוב, ולכן בכל המקומות שבכלל גבולות ארץ ישראל אין נוהגים יום טוב שני ובכל המקומות שמחוץ להם נוהגים יום טוב שני.

וזה גם הטעם שבחור"ל נוהגים יום טוב שני אף שאנו בקיאים בקביעות החודש, כיון שברוב חו"ל לא היו השליחים מגיעים, ומכל מקום לענין נטילת לולב אף בארץ ישראל אין נוטלים לולב כיון שחזרו לנהוג בזה כמנהג חו"ל וכמבואר במסקנת סוגייתנו.

ודעת הריטב"א היא שדין יו"ט שני תלוי בגבולות ארץ ישראל וחו"ל וכמו שנתבאר, אך דעת הרמב"ם (קידוש החודש פ"ה ה"ט - יב) שאין הדבר תלוי בארץ ישראל וחו"ל אלא במציאות שהיתה בזמנם אם היו השליחים מגיעים לשם אם לאו (וראה שו"ת מהרי"ט צהלון סי' רטז ושו"ת הרדב"ז ח"ד סי' אלף קח ושאלת יעבץ ח"א סי' קסח ומנ"ח מצוה שא). ולמעשה כתבו באבני נזר (או"ח סי' שצב אות ט) ובציץ הקדש (סי' מג) ועוד שהמנהג כהריטב"א ובכל ארץ ישראל אין עושים יום טוב שני, אך בספר יו"ט שני כהלכתו (עמ' רפ ושנא) כתב שהגרי"ז מבריסק והחזו"א החמירו לעצמם בערים החדשות לא לעשות מלאכה מחשש שמא לא הגיעו השלוחים לשם וכדעת הרמב"ם שבמקומות כאלו צריך לנהוג יום טוב שני. ודנו פוסקי זמנינו בדין העיר אילת אם יש לנהוג בה יום טוב שני אם לאו, כיון שבדאי לא הגיעו השלוחים לשם, וגם יש לדון אם נחשבת היא כארץ ישראל. ויתירה מזו כתב בכפתור ופרח

(פנ"א, וכו"כ בפרי האדמה מיוחס ח"ג ק"ה פ"ה ה"ט, וכן צידד בבית אברהם סי' ז) שגם בעיר רמלה נהגו לעשות יום טוב שני. ובאמת בספר יו"ט שני כהלכתו (עמ' קעב) הביא מהרבה פוסקים שכתבו שבאילת צריך לנהוג יום טוב שני לדעת הכל כיון שאין היא בכלל גבולות ארץ ישראל. ויש שכתבו שאף אילת היא בכלל גבולות ארץ ישראל, ולכן כיון שנהגו בזמנינו כהריטב"א שהכל תלוי בגבולות ארץ ישראל, אין נוהגים בה יום טוב שני (עיר הקדש והמקדש ח"ג פ"ט, ע"פ תרגום רס"ג למעלה עקרים, במדבר לד ד, שהיא עקבה. וכן כתב בספר ברוך שאמר ה' יו"ט עמ' רסט בשם החזו"א לנהוג יום אחד באילת, וע"ע מש"כ בשו"ת מנחת שלמה תנינא סי' מו לחדש על פי דברי הריטב"א הנ"ל שהכל תלוי במציאות השלטון בארץ).

יום שני כ"ד תשרי

סוכה מ"ד

בענין אם אפשר לברך על מנהג

בגמרא, אמר אייבו הייתי עומד לפני רבי אלעזר בר צדוק והביא אותו אדם ערבה לפניו, נטלה חבטה וחבטה ולא בירך, כיון שסבר שמנהג נביאים גרידא הוא ולא תקנת נביאים. ומבואר בזה שאין מברכים על מנהג גם אם הוא מנהג שהנהיגוהו גדולי הדור לכל הדור.

וביאר רש"י (מד. ד"ה מנהג) הטעם שאין מברכים על המנהג, כיון שאין יכולים לומר עליו בברכה "וצונו", כיון שאין מצוה בכך ואפילו מצוות לא תסור אין בזה. וכן פסק הרמב"ם (מגילה וחנוכה פ"ג ה"ז) שבימים שמדלגים את ההלל שאין חיוב בקריאתו אלא מצד המנהג, אין מברכין עליו כיון שאין מברכין על המנהג. וכתב במגיד משנה (שם) שמקורו מסוגייתנו שמבואר שאין מברכים על המנהג. ודעת השו"ע (או"ח סי' תכב ס"ב) היא כהרמב"ם, שכתב שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה.

ותמה בשו"ת חכם צבי (סי' פח), על שהשו"ע סתר דברי עצמו בזה, שהוא עצמו פסק לענין נר חנוכה (או"ח סי' תרעא ס"ז) שמדליקים ומברכים בבית הכנסת משום פרסומי ניסא, ומקורו בדברי הריב"ש בתשובה (סי' קיא) שכתב שהמנהג הזה להדליק בבית הכנסת מנהג ותיקין הוא משום פרסומי ניסא כיון שאין אנו יכולין לקיים המצוה כתיקונה להדליק כל אחד בפתח ביתו מבחוץ מפני שיד האומות תקיפה, ומברכים על זה כמו שמברכים על הלל של ראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג, ואם כן מבואר שדברי הריב"ש הולכים בשיטת הסוברים שמברכים גם על המנהגים, וכיון שהשו"ע פסק שאין מברכים על המנהג ועל כן כתב שאין מברכים על הלל בראש חודש ובשאר הימים שמדלגים בהם את ההלל, אם כן איך פסק לברך על ההלל שבבית הכנסת.

ועוד הקשו האחרונים בסתירת דברי הראשונים לענין ברכות על מנהג, שהנה בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' רב) כתב רב סעדיה גאון שכל אחד ואחד טובל בערב יום הכפורים ובעלייתו מלטבול מברך על הטבילה, אך הרב ר' יצחק בן גיא ז"ל כתב שטבילה זו כיון שאינה מתקנות חכמים הראשונים לא בת ברכה היא, והביא ראייה מסוגייתנו שאין מברכים על המנהג. וכן שם (סי' קעה) הובאה תשובת רב נטרונאי לענין הטובל לכבוד שבת ולכבוד יום טוב שאינו צריך לברך, כיון שכך שנו חכמים מיום שחרב בית המקדש אין טומאה וטהרה ואין עלינו חובה לטבול לא בערב שבת ולא בערב יום טוב, שאין עלינו חיוב טבילה מן התורה אלא לענין ביאת מקדש שמי שהוא טמא אסור לו לבא ולהיכנס למקדש עד שיטבול, ולכן עכשיו שאין בית המקדש קיים אין עלינו חיוב טבילה ואין זה אלא מנהג. ובשו"ת מן השמים (סי' פג) השיבו לרבינו יעקב ממרויש שצריך לברך על הטבילה בערב יום הכיפורים וכדעת רב סעדיה גאון, אך בטור ושו"ע (סי' תרו ס"ד) פסקו שאין לברך על הטבילה, וכמו שכתב הרא"ש (יומא פ"ח סי' כו) להוכיח מסוגייתנו שאין מברכים על המנהגים, וכיון שאין הטבילה אלא מנהג אין לברך עליה. ותמה בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' קצא) על שהרא"ש עצמו פסק (שם סי' כז, והובא בטור ושו"ע או"ח סי' תרי ס"ב) לברך על נרות יום הכיפורים אף שאינם אלא מנהג.

יום שלישי כ"ה תשרי

סוכה מ"ה

הקפת אבל את המזבח עם הלולב בסוכות, ואבל בהקפות שמחת תורה

בבית יוסף (או"ח סי' תרט) הביא בשם **הכל בו** (סי' קיד, הל' אבל פו.) שמנהג נרבוניא הוא שמי שנעשה ר"ל אבל בתוך ימי חג הסוכות, אינו מקיף בהושענא את הבימה עם הלולב, לא הוא ולא היושבים עמו. והביאו **הרמ"א** (שם ס"ב) להלכה וכתב שהוא הדין לאבל על אביו ועל אמו כל י"ב חודש שאינו מקיף את המזבח מחמת אבילותו, **ובשו"ת אגרות משה** (יו"ד ד סי' סא) כתב שפשוט שהוא הדין לאבל על שאר קרובים בתוך שלושים יום שאינו מקיף את המזבח, אף שלא נזכר דין זה בפוסקים. וכל זה הוא מנהג אשכנז וכמו שכתב הרמ"א, אך מנהג בני ספרד הוא שגם האבל מקיף את המזבח, **ובבית יוסף** (שם) תמה על מנהג בני אשכנז שהאבל אינו מקיף את המזבח, וכתב שדברי תימה הם, שלמה יפסידו האבלים את ההקפה. וכתב שכן נהגו במקומו שגם האבל עצמו מקיף בהושענא וכל שכן היושבים עמו. **ובכף החיים** (שם ס"ק יז) כתב שעל פי קבלה ההקפות שבהושענות הם תשלום והשלמת הנענועים שבולל, ולכן כשם שהאבל חייב בנענועי הלולב כך הוא חייב גם בהקפות ההושענות (וראה עוד **שערים המצויינים בהלכה** סי' קלו סי"ד).

ובטעם מנהג אשכנז שהאבל אינו מקיף את המזבח כתב **בערוך השולחן** (שם ס"ד), שכיון שהקפת ההושענות היא בקשת רחמים, אין ראוי שיעסוק בה האבל כיון שעליו שורים דינים. אך **הב"ח** כתב שהטעם שאין האבל מקיף הוא כיון שנאמר (ויקרא כג ז) ושמחתם לפני ה' א' שבעת ימים, **ובביאור הגר"א** הוסיף לבאר בזה על פי דברי התוספות בסוגייתנו. שבסוגייתנו מבואר סדר מצוות ערבה בבית המקדש, שמקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא יורדין לשם ומלקטין משם מורביות של ערבה ובאין חוקפין אותן בצדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח תקעו והריעו ותקעו. וכתבו התוספות (ד"ה תקעו) שהטעם שתקעו והריעו ותקעו הוא משום שמחה, ואם כן מבואר ששעת ההקפות עם הערבות היתה שעת שמחה שמחת כן היו תוקעים בשעה זו בשופרות, ונקט **הגר"א** שהתקיעות לא היו בשעת זקיפת הערבות אלא בשעת ההקפה בהם, ומכאן הוכיח שאין לאבל להקיף את המזבח כיון שהקפה זו היא זכר להקפות שהקיפו בזמן בית המקדש עם הערבות, וגם ענינם של הקפות אלו הוא משום שמחה כמו ההקפות בבית המקדש.

ובשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' רכו) דן, בדינו של אבל בהקפות בשמחת תורה, והרב השואל סבר להתיר לאבל להקיף בהקפות בשמחת תורה מטעם אבילות בפרהסיא, שכתבו הפוסקים שאין לנהוג אבילות בפרהסיא בשבתות ומועדים, ומחמת כן כתב **בשו"ת דת אש** (סי' ז, הובא **בפתחי תשובה** יו"ד סי' שצט סק"א) שמותר לקרוא לאבל בתוך שבעה לעלות לתורה בשמחת תורה, כיון שמנהג הקדמונים הוא שכולם עולים לתורה בשמחת תורה, ואם לא יעלה תהיה זו אבילות בפרהסיא, ועוד שהעליה לתורה מקיימים בה מצות שמחת הרגל ואבילות היא דרבנן ושמחת הרגל דוחה האבילות, וסבר הרב הושאל שמטעם זה יש להתיר לאבל גם לרקוד בהקפות שמחת תורה משום שמחת יום טוב ואבילות בפרהסיא. אך **בחלקת יעקב** נקט שאין לאבל להקיף ההקפות בשמחת תורה, ולמד כן בדרך כל שכן מדברי הפוסקים הנ"ל לענין הקפת ההושענות בימי הסוכות, שהרי ההקפות בשמחת תורה אינם מנהג קדמונים כל כך כמו ההקפות של ההושענות, וגם יותר אבילות בפרהסיא יש במי שיש לו לולב בידו ואף על פי כן אינו מקיף את המזבח בהושענות, ממי שאינו מקיף בשמחת תורה, שהרי כמה וכמה אנשים יש שאינם מקיפים בשמחת תורה אף שהם בבית הכנסת. ואם בהקפות של ההושענות כתבו הפוסקים שאינו מקיף כיון שהקפות של שמחה הם ואבל אינו בן שמחה, כל שכן שבהקפות של שמחת תורה אין לו להקיף.

יום רביעי כ"ו תשרי

סוכה מ"ו

ברכת תפילין כשחלצן ונכנס לבית הכסא

בגמרא אמר רבי יוחנן שהמברך על הסוכה ביום הראשון צריך לחזור ולברך כל יום ויום ברכת לישב בסוכה, והקשו על כך ממה שמבואר בברייתא שכיון שברך על הסוכה ביום הראשון שוב אינו חוזר ומברך, ותיצו שהדבר תלוי במחלוקת רבי ורבנן בדין ברכת התפילין, שדעת רבי היא שבכל פעם שמניחים אותם מברכים עליהם, וכדעתו סבר רבי יוחנן ולכן אמר שמברכים על הסוכה כל יום ויום, ודעת רבנן היא שאין מברכים על התפילין אלא פעם אחת ביום, וכדעתו הולכת בברייתא שכתבה לענין סוכה שאין מברכים אלא ביום הראשון. ורבא פסק ההלכה כרבנן שאין מברכים על התפילין אלא פעם אחת ביום ועל הסוכה רק ביום הראשון. ואמר רב מרי ברה דבת שמואל שראה שרבא אינו נוהג כשיטתו, שראה שכשהיה נצרך להיכנס לבית הכסא היה חולץ את תפיליו וכשהיה יוצא היה נוטל ידי ומוברך על התפילין ומניחם, וכך היה עושה בכל פעם שהיה נכנס לבית הכסא, הרי שנהג לברך כמה פעמים ביום על התפילין ולא כמו שפסק ההלכה כרבנן שאין לברך אלא פעם אחת.

ובמגן אברהם (סי' כה ס"ק כב) הביא מדברי **הב"ח** והדרכי משה שכתבו בטעם שהחולץ את תפיליו ונכנס לבית הכסא צריך לחזור ולברך כשחוזר ומניחם, דכיון שבבית הכסא היה אסור לו להניחם, לכן נחשב שהותו בבית הכסא להפסק בין ברכת התפילין שבתחילה להנחה שבסוף ואינה עולה עליה וצריך לחזור ולברך. אך **המגן אברהם** הסתפק לומר ששמא אין לחוש להפסק מחמת איסור הנחת התפילין בבית הכסא, ויתכן שמה שרבא חזר וביירך על התפילין כשחזר והניחם היה כיון שבזמנם היו בתי הכסא רחוקים ממקום שהותם והיו בשדות מחוץ לעיר, ולכן הליכתו לבית הכסא היתה הפסק מחמת הליכתו למקום אחר, אבל בזמנינו שאין בתי הכסאות רחוקים אין לחזור ולברך על הנחת התפילין כשיוצאים מבית הכסא. **ובשו"ת שבט הלוי** (ח"ט סי' ג) הוכיח מסוגייתנו כמגן אברהם, שהרי בסוגייתנו דימו דין ההפסק בתפילין על ידי בית הכסא להפסק שיש בישיבת סוכה בין יום ליום, ואם נאמר כדברי הדרכי משה והב"ח שטעם ההפסק בתפילין כשנכנס לבית הכסא הוא כיון שבבית הכסא אסור להיכנס בתפילין, הרי אין לדמות ענינם של תפילין לענינה של סוכה, שבתפילין יש הפסק כיון שבזמן ההפסק אסור לקיים את המצוה, מה שאין כן בסוכה שאין זמן שבו אסור לקיים את המצוה. ומוכח לכאורה כדברי **המגן אברהם** שגם לענין תפילין אין טעם ההפסק מחמת מה שאסור להניח תפילין בבית הכסא, אלא רק מחמת מה שבית הכסא בזמנם היה במקום רחוק. (וראה שפת אמת בסוגייתנו ד"ה חזינא שעמד בטענה זו וכתב ליישבה, וראה עוד **שו"ת משיב דבר** ח"א סי' מז).

אמנם לדינא נפסק שכל חולץ תפילין על מנת להיכנס לבית הכסא צריך לחזור ולברך כשחוזר ומניחם גם כשלא הלך לבית הכסא במקום רחוק, **ובמשנה ברורה** (סי' כה ס"ק מז) הוסיף וכתב בשם **החיי אדם** שגם כשחולץ כשצריך להפיח צריך לחזור ולברך כיון שאסור להפיח בתפילין. ואם חלץ את התפילין על מנת להניחם שוב מיד, דעת הרמ"א (או"ח סי' כה ס"ב) היא שאין צריך לחזור ולברך, אלא אם כן הניחם אחר זמן. ונחלקו הפוסקים ובשיעור זמן זה, **בשו"ע הרב** (סי' כה ס"ט) כתב שעד שיעור ב' וג' שעות עדיין נחשב הוא לחוזר ומניחם מיד ואינו צריך לחזור ולברך, ומעשה היה **בחזון איש** שהסיר הטלית ביום הכיפורים בהפסקה שבין שחרית למוסף, וכשחזר והתעטף בה הסתפק אם לחזור ולברך עליה כיון שהסתפק אם שיעור הזמן שעבר בהפסקה נחשב כמיד, ומספק לא בירך, אף ששיעור ההפסקה היה לכל הפחות שתיים ומחצה.

יום חמישי כ"ז תשרי

סוכה מ"ז

דין הטועה בתפילת שמיני עצרת ואמר את יום חג הסוכות הזה

בגמרא מבואר ששמיני עצרת נחשב לרגל בפני עצמו לענין ברכה ואינו כחלק מחג הסוכות, וביארו בגמרא שהיינו לענין ברכת המזון ותפילה, ופירש רש"י (ד"ה ברכת) שהכוונה בזה שבחג הסוכות מוזכרים ואומרים בתפילה את יום חג הסוכות הזה, ואילו בשמיני עצרת אין אומרים את חג הסוכות הזה אלא את יום שמיני חג עצרת הזה. ודנו הפוסקים בדין מי שטעה ואמר את יום חג הסוכות הזה ביום שמיני עצרת, אם צריך לחזור ולהתפלל אם לאו. דעת הט"ז (או"ח סי' תרסח סק"א ויו"ד סי' רב ס"ק טו) היא ששמיני עצרת גם כן נקרא בשם סוכות, כיון שהוא העצרת והסיום של חג הסוכות, ובמקומות רבים בתורה נקרא אף הוא בשם סוכות, ואף חכמים שתיקנו לומר בתפילה בלשון שמיני עצרת הוא כדי לברר יותר את ענינו של חג זה אך באמת אף בלשון שתיקנו חכמים מבואר ענין זה שאינו חג בפני עצמו אלא עצרת של חג הסוכות, וצריך לומר את יום שמיני העצרת חג הזה שלשון זה מורה שהיום הזה הוא העצרת של החג, והיינו שהוא סיום של חג הסוכות. וכיון שגם שמיני עצרת קרוי סוכות לכן אם טעה בתפילתו בשמיני עצרת ואמר את יום חג הסוכות הזה יצא ידי חובתו. וכן פסק באגרות משה (או"ח ח"ג סי' צו) שאין לחזור התפילה כיון שלדעת הט"ז יצא בזה ידי חובתו (וראה שם שהעלה בצ"ע שמכל מקום הרי הוא משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות).

ובברכי יוסף (או"ח סי' תרסח סק"ב) כתב בשם ספר בית יהודה (או"ח סי' ד) שנקט שגם אם בשמיני עצרת הזכיר את יום השבועות הזה שהוא יום טוב אחר לגמרי גם כן יצא ידי חובתו, כיון שהכל הולך אחר החתימה ומאחר וחתם מקדש ישראל והזמנים שחתימה זו עולה לכל המועדים יצא ידי חובתו, ואף שמלבד החתימה צריך גם להזכיר בברכה עצמה שהוא חג, מכל מקום אינו צריך לפרש איזה חג זה ודי בכך שיאמר חג בסתם, ואם כך גם אם בשמיני עצרת אמר את חג השבועות הזה הרי הזכיר תיבת חג ושפיר יצא ידי חובתו. אך בברכי יוסף תמה עליו וכתב שודאי אין אמירת תיבת חג עולה לצאת על ידה ידי חובתו כאילו אמר חג סתם, שדווקא אם סתם ואמר תיבת חג ולא הזכיר איזה חג יוצא בזה ידי חובתו בכל החגים, אבל כשמפרש בחג אחד יום חג אחר אינו יוצא ידי חובתו כיון שפירש בזה שאין כוונתו לחג זה אלא לחג אחר. ובנידון האמור שהזכיר בשמיני עצרת את יום חג הסוכות הזה, נקט בברכי יוסף שכיון שבשעה שטעה ואמר בשמיני עצרת לא זכר ששמיני עצרת הוא אלא סבר שחג הסוכות הוא ולכן אמר את חג הסוכות הזה, אינו יוצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהתפלל. וכתבו הפוסקים שלפי דעתו נמצא שאם באמת בשעת התפילה זכר ששמיני עצרת הוא ולא חג הסוכות, ומה שאמר חג הסוכות היה כיון שחשב שגם לשמיני עצרת קוראים חג הסוכות, או שהלך אחר שיגרת לשונו מימי החג הקודמים ולכן אמר את חג הסוכות, באופן זה יצא ידי חובתו לדעת הברכי יוסף, וכן כתב בבכורי יעקב (סי' תרסח סק"ב).

אמנם דעת הרבה פוסקים היא שגם אם בשעת התפילה זכר שיום שמיני עצרת הוא ולא חג הסוכות וטעה והזכיר את יום חג הסוכות הזה, צריך לחזור ולהתפלל ולא יצא ידי חובתו (ראה שערי תשובה שם ס"ק ב, משנ"ב שם ס"ק ב, ועוד).

כפתור ופרה

אמרות קודש מגדולי ישראל
לפי סדר הדף היומי

רבי יהודה אומר אני והו הושיעה נא (סוכה דף מה.)

כן יסד הרמב"ם בשיר יגדל 'ישלח לקץ הימין משיחנו לפדות מחכי קץ ישועתו'. פי' מחכי קץ ישועתו, כי כתיב (תהלים צא טו) עמו אנכי בצרה, ובכל צרותיו לו צר (ישעיה סג ט), וזה (יחזקאל א א) ואני בתוך הגולה. וזה שדרשו (סוכה מה.) אני והו הושיעה נא, מי שאני והוא בגולה הושיעה. וזה מחכי קץ ישועתו, דהוא ישועת ד'.

(תוספות ראם, מרק כז)

ראיתי בני עלייה וכן מועטין (סוכה דף מה.)

אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה (משלי לא י). כלומר לא שמציאותה נמנע, אבל שמעטים הם המוצאים אותה. או פירושו מי הוא שיוצא לכן, כלומר אשריו ואשרי חלקה. ורחוק מפנינים מכרה, ר"ל מחירה, כלומר שאין לה ערך עם שום דבר. אם על הנגלה ידוע כי מציאות שלמות מדות באשה רחוק, ואם על שאר הכוונות, הוא כאמרו ואשה בכל אלה לא מצאתי (קהלת ז כח), וכן אמרם ז"ל ראיתי בני עלייה והם מועטים.

(פירוש הארי' ע' דף נד)

מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם

אלא לב אחד לאביהם שבשמים (סוכה דף מה.)

הנה ידוע שמצד השכל כל איש הוא בפני עצמו, כאמרם ז"ל (במד"ר פ"ר כ"א) אין דעתן של בני אדם שוה. ובזוה"ק (ח"א קג:) נודע בשערים בעלה, בשעורין דיליה כל חד וחד דמשער בלביה. אך מצד הלבבות יש התאחדות בישראל, כאמרם ז"ל (סוכה מה:) מה תמר אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים. והיינו כאמרם ז"ל (שהש"ר פ"ז) ג' תשוקותיהן, תשוקת ישראל לאביהן שבשמים, ותשוקה מקומה בלב. ומאחר שכל הלבבות אין להם אלא תשוקה אחת א"כ הלבבות מתאחדים. ואף שבהשקפה חיצונית נראה בהן תשוקה לעניני עוה"ז, בפנימיות התשוקה היא לאביהם שבשמים. שתכלית הרצון הוא לאביהם שבשמים, ועוה"ז הוא האמצעי להיות פנוי לתורה או לגדל בניו לתורה וכדומה, וכן היא הלכה מרווחת בש"ס שבת (פו:) ישראל דראיגי במצוות חביל גופייהו.

(nine, skinen pe)

למה נמשלו דברי תורה כירך, לומר לך מה ירך בסתר

אף דברי תורה בסתר (סוכה דף מט:)

בוא וראה כמה חביב לפני הקדוש ברוך הוא מדת הצניעות, שאפילו התורה והמצוות שהוא הדר ויופי של האדם, יותר הוא משבח אם יעשנו בצניעה, כדגרסינן בפרק לולב וערבה (מט:): תאנא דבי רב ענן מאי דכתיב חמוקי ירכיך (שה"ש ז ב), למה נמשלו דברי תורה לירך, לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר.

(מנורת האור, אות נה)

החומר ממדור "כפתור ופרה"

מתור מתיבתא סוכה

להזמנת חוברת דוגמא למס' סוכה

חייגו 1800-22-55-66

או פנו בדוא"ל tora10@nana.co.il

והחוברת תשלח אליכם

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד

חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66

בסוכה לומדים עם מתיבתא

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד

חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66

בסוכה לומדים עם מתיבתא

**הגאון רבי דוב לנדאו שליט"א
רי"ח בישיבת שפת אחת ירושלים
וחבר בד"ץ חוג חת"ם סופר ב"ב**

תרופות הומיאופתיות

הומיאופתיה היא שיטת רפוי שעל פיה נותנים לחולה חומרים שאם היו ניתנים במינון גבוה הם היו מסוגלים לעורר אצל המשתמש בהם תופעות דומות למחלה עליה הוא מתלונן. שיטה זו גורסת שסמים - אשר השפעתם על אדם בריא דומה להשפעת המחלה - יש בהם כדי לרפא את המחלה, וזאת בשעה שהחולה יקח מחומר זה בכמויות זעירות.

שאלות הכשרות לכל ימות השנה בכלל ולחג הפסח בפרט הוזכרו בשו"ת והרים הכהן (א"ח סי' כ') ושו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ס"ח) שם נשאלו בשאלה זו מאדם בשם ר' חיים רוזנברג המפרט לפרטים את תהליך היצור. ולאחריהם באנציקלופדיה לכשרות המזון מהרב עמרם אדרעי.

תרופות הומיאופטיות מורכבות ממרכיבים שונים. מרכיבים אלה פזורים בכל מדינות העולם; לכל מדינה צמחיה והמינרלים שלה. כדי לשמר את הצמח או כל חומר אחר הנדרש לתרופה משמשים באלכהול. זמן מה לאחר איסוף החומר הוא נשלח לבתי חרושת המטפלים ומרכיבים את כל סוגי החומרים, ומרכיבים את המוצר המוגמר.

תהליך הייצור (כפי שמובא באנציקלופדיה) הוא דלהלן: לוקחים כמות מסויימת מהתמיסה של החומר ומוסיפים עליה אלכוהול עד שהתמיסה המקורית תהווה 1:1000 מכלל התמיסה. אח"כ מכים עשר פעמים ע"ג הבקבוק בו נמצאת התמיסה. לאחר הפעולה האמורה לוקחים שוב טיפה מהתמיסה שהתקבלה ומוסיפים לזה אלכוהול פי עשרה מאותה טיפה. אז תהיה הטיפה המקורית 1/1000 מכלל האלכהול. וכן הלאה עד שמתקבל הרכוז הדרוש לפי הוראת הרופא.

בשו"ת והרים הכהן מובא תהליך שונה קצת (שם מובא שמוסיפים אלכהול פי עשרה).

עומדות בפנינו שתי שאלות: האם יש לחשוש שמא הצמח המהווה את יסוד התרופה הוא מחמשת מיני דגן. והאם יש לחשוש שמא האלכהול נעשה מחמש מיני דגן ואז הוא חמץ. (זאת בנוסף לחשש יין נסך).

המנחת יצחק, לאחר שדן בנושא, מסכם: "בנוגע לפסח אינני רואה היתר, רק אם אפשר לברר שעכ"פ בתערובת האחרון היה בו שיעור ביטול לבטל את חלק האלכהול של חמץ שנרכב בתוכו, ונתבטל קודם פסח, אבל בלא בירור - אסור. וכמו כן נתקבל פה דהתרופות הומיאופטיות הבאים מחו"ל המה חמץ גמור. וכן כתב לי רוקח מומחה מוסמך ובקי בתרופות אלה, וז"ל: "הכהל, אשר בו משתמשים להכנת המהולים באם הם נעשים בארץ, הנו כשר לפסח. הבעיית העומדת לגבי כהל הנה רק במיצויים הבאים מחוץ לארץ, ששם משתמשים בכהל המופק מדגנים. ולכן אני כרוקח אינני מכין הכנות הומיאופטיות בפסח" ובכן באין סכנה אין להתיר לפסח, ויש לבקש מהרופא שיתן איזה תחליף על ימי הפסח, ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

שאלות בהלכה למעשה, וכן הארות והערות

ניתן לשלוח אלינו לכתובת TORA10@BEZEQINT.NET

ונתייחס אי"ה לכל פונה ולכל פניה

במהתיבתא

לומדים טוב יותר

פנים בגובה 26 ס"מ
במבצע
מיוחד

הגיע הזמן שגם אתה תצטרף למעגל רבבות לומדי מתיבתא בארץ ובעולם הלומדים בהבנה ברורה במתיקות ובבהירות ועם מסקנת ההלכות

המהדורה היחידה עם ש"ס "עוז והדר" הכולל את ההגהות והציונים ושאר המעלות בתוספת המדורים הנפלאים: ביאורי הגמרא, ביאורי התוספות, ילקוט ביאורים, אליבא דהלכתא, פניני הלכה, תמצית הדף, כפתור ופרח

רק במתיבתא תמצא את כל היקף הסוגיא ומהלכי הראשונים
רק במתיבתא תוכל להבין את כל דיבורי התוספות עם "ביאורי התוספות"

הפצה לחנויות: "המסורה" 02-5370588 ירושלים

מוקד מנויים: 1800-22-55-66